WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol – **Cyngor Sir Ynys Môn**

Blwyddyn archwilio: 2018-19

Dyddiad cyhoeddi: Medi 2019

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

This document is also available in English.

Roedd y tîm a gyflwynodd y gwaith yn cynnwys Ian Howse (Partner Ymgysylltu), Wil Bevan (Rheolwr Ymgysylltu) a Scott Chester (Arweinydd Tîm)

Cynnwys

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn bwriadu cyhoeddi **adroddiad archwilio diamod** ar eich datganiadau ariannol, yn amodol ar gwblhau'r profion archwilio terfynol, a bod yr holl eitemau ar y rhestr sy'n weddill wedi'u datrys (Gweler tudalen 4).

Adroddiad cryno

Cyflwyniad 4

Statws yr archwiliad 4

Adroddiad archwilio arfaethedig 4

Canlyniadau archwilio 5

Argymhellion sy ' n deillio o ' n gwaith archwilio ariannol 2018-19 7

Annibyniaeth a gwrthrychedd 7

Atodiadau

Atodiad 1 – llythyr drafft o gynrychiolaeth 8

Atodiad 2 – adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i ' r Pwyllgor Archwilio 11

Atodiad 3 – argymhellion sy ' n codi o ' n gwaith archwilio ariannol 2018-19 14

Atodiad 4 – argymhellion sy ' n codi o ' n gwaith archwilio ariannol 2017-18 15

Adroddiad cryno

Cyflwyniad

1 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gyfrifol am roi barn ynghylch pa un a yw'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2019 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

2 Nid ydym yn ceisio cael sicrwydd llwyr bod y datganiadau ariannol wedi'u datgan yn gywir, ond rydym yn mabwysiadu'r cysyniad o berthnasedd. Wrth gynllunio a chynnal yr archwiliad, rydym yn ceisio nodi camddatganiadau perthnasol yn eich datganiadau ariannol, hynny yw, y rhai hynny a allai gamarwain rhywun sy'n darllen y cyfrifon.

3 Y lefelau meintiol a ddefnyddiwn i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol i Gyngor Sir Ynys Môn yw £4.91m. Gall materion ansoddol penodol megis gofynion cyfreithiol a gofynion rheoleiddio a sensitifrwydd gwleidyddol hefyd effeithio ar b'un a fernir bod eitem yn berthnasol.

4 Mae Safon Archwilio Ryngwladol (ISA) 260 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gofnodi rhai materion sy'n deillio o'r archwiliad o'r datganiadau ariannol i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu corff mewn da bryd i gymryd camau priodol.

5 Mae'r adroddiad hwn yn nodi, i'w hystyried, y materion sy'n deillio o'r archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer 2018-19, y mae angen cyflwyno adroddiad arnynt o dan ISA 260.

Statws yr archwiliad

6 Derbyniom y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 ar 30 Mai 2019, ac erbyn hyn rydym wedi cwblhau ' r gwaith archwilio yn sylweddol, ond roedd y canlynol yn weddill ar ddyddiad dosbarthu ' r adroddiad hwn:

- Cwblhau gwaith archwilio ar gyfrifon;
- Datrys y cyfrifiad o ' r ddarpariaeth dyledion drwg;
- Adolygiad gan y rheolwr a ' r partner;
- Clirio nodiadau adolygu;
- Cwblhau rhestr wirio CIPFA;
- Adolygu ' r ail fersiwn o ' r cyfrifon;
- Cliriad gan adolygydd ansawdd annibynnol;
- Derbyn llythyr cynrychiolaeth; a
- Adolygiad o ddigwyddiadau ôl-fantolen.

7 Rydym yn rhoi gwybod i chi am y materion mwyaf arwyddocaol sy ' n codi o ' r archwiliad, y credwn y mae ' n rhaid i chi eu hystyried cyn cymeradwy o ' r datganiadau ariannol. Mae ' r tîm Archwilio eisoes wedi trafod y materion hyn gyda'r rheolwyr.

Adroddiad archwilio arfaethedig

8 Bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi adroddiad archwilio diamod ar y datganiadau ariannol unwaith y byddwch wedi rhoi llythyr cynrychiolaeth i ni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn Atodiad 1.

9 Mae'r adroddiad archwilio arfaethedig wedi'i nodi yn Atodiad 2.

Materion arwyddocaol sy'n codi o'r archwiliad

Camddatganiadau heb eu cywiro

- Yn 2017/18 gwnaed taliad o £ 3.66 m gan y Cyngor i gronfa bensiwn Gwynedd i dalu am elfen sefydlog cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfer y cyfnod 2017/18 i 2019/20. I ddechrau, roedd y Cyngor yn rhoi cyfrif am hyn drwy godi 1/3 (£1.22m) i ' r gronfa gyffredinol a 2/3 (£ 2.44m) i ' r gronfa wrth gefn wedi ' i chlustnodi yn 2017/18. Ystyriodd Swyddfa Archwilio Cymru drin taliadau diffyg cronfa bensiwn a daeth i'r casgliad y dylid cydnabod y taliad ar gyfer elfennau sefydlog o gyfraniadau'r gronfa bensiwn yn llawn ym mlwyddyn y taliad yn unol â Rheoliad 24 o Reoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013. Codwyd hyn fel camddatganiad heb ei gywiro yn ISA 260 2017/18. Yn 2018/19 mae'r Cyngor wedi parhau â'r driniaeth gyfrifyddu uchod, ac ar ôl rhyddhau £1.22 m i ' r gronfa gyffredinol, , arweinwyd at gronfa wrth gefn a glustnodwyd o minws £1.22m. Fel y nodir blwyddyn diwethaf, mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi ystyried y modd y caiff taliadau diffyg cronfa bensiwn eu trin a daeth i'r casgliad y dylid cydnabod talu elfennau sefydlog o gyfraniadau'r gronfa bensiwn yn llawn yn y flwyddyn dalu yn unol â rheoliad 24 o ' r Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013. Y canlyniad yw y dylai'r £ 1.22m a godir ar y gronfa wrth gefn a glustnodwyd gael ei godi ar y gronfa cyffredinol. Gan mai gwall dosbarthu yw hwn o fewn manylion y cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio, mae'r rheolwyr wedi dewis peidio ag addasu'r cyfrifon ar gyfer y gwall hwn.

Camddatganiadau cywiriedig

10 Fel rhan o'r gwaith o baratoi cyfrifon 2018/19, nododd tîm cyllid y Cyngor ar gyfer 2017/18 Nodyn 1b – nid oedd tua £16m o incwm rhent wedi ei ddatgelu yn yr Incwm Segmentol. Mae'r hepgoriad cyfnod blaenorol hwn wedi'i gywiro yng nghyfrifon 2018/19 gyda'r nodyn wedi'i ailddatgan i gynnwys yr incwm.

11 Yn ein Cynllun Archwilio Ariannol, gwnaethom nodi gwybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol a nodwyd yn ystod ein proses gynllunio. Mae'r tabl isod yn nodi

canlyniad ein gweithdrefnau archwilio mewn perthynas â'r risgiau hynny. Cynhaliwyd ein harchwiliad yn unol â'r Cynllun Archwilio Ariannol.

Risg archwilio ariannol	Ymateb archwilio arfaethedig
Cyflawnder gwariant a'r dyddiad cau ar gyfer gwariant Rydym wedi nodi bod risg sylweddol yn gysylltiedig â chyflawnder a chau gwariant am y gall fod cymhelliant i beidio â chofnodi'r holl wariant er mwyn i'r Cyngor gofnodi sefyllfa fwy ffafriol ar ddiwedd y flwyddyn.	Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol: • cynnal profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau er mwyn sicrhau cyflawnder gwariant; • cynnal profion archwilio penodol i lefel risg sylweddol mewn perthynas â chyflawnder gwariant gan gynnwys profi'r darpariaethau a chroniadau fel ar ddiwedd y flwyddyn; a • chynnal profion manwl mewn perthynas ag amcangyfrifon a dyfarniadau rheolwyr fel y nodir yn y risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau a nodir uchod. Ni nodwyd unrhyw faterion o ganlyniad i'n profion.
Rheolwyr yn diystyru rheolaethau Mae risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau yn bresennol ym mhob endid. Am nad oes modd rhagweld sut y gallai rheolaethau gael eu diystyru yn y fath fodd, ystyrir ei bod yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].	Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol: • profi priodoldeb cofnodion mewn dyddlyfrau ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio dull gwell o ddadansoddi data i ddadansoddi holl gynnwys y dyddlyfrau ar gyfer nodweddion o ddiddordeb archwilio; • cynnal profion ar ddyluniad a gweithrediad rheolaethau dros gofnodion cyfnodolion i ' r cyfriflyfr ariannol; ac amcangyfrifon rheoli • adolygu priodoldeb amcangyfrifon cyfrifyddu i ganfod unrhyw duedd; a • gwerthuso'r rhesymeg dros unrhyw drafodion sylweddol nad oes a wnelont â busnes arferol gan gynnwys rhai â phartïon cysylltiedig. Ni nodwyd unrhyw faterion o ganlyniad i'n profion.

Materion pwysig eraill sy'n deillio o'r archwiliad

12 Fel rhan o'r archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion ansoddol a meintiol sy'n berthnasol i'r cyfrifon ac yn cyflwyno adroddiad i chi ar unrhyw faterion o bwys sy'n codi. Nid oedd unrhyw faterion yn codi yn y meysydd hyn eleni:

- **Nid oes gennym unrhyw bryderon ynglŷn â'r agweddau ansoddol ar eich arferion cyfrifyddu ac adrodd ariannol.** Gwelsom fod y wybodaeth a ddarparwyd yn berthnasol, yn ddibynadwy, yn gymeradwy, o bwys ac yn hawdd i'w ddeall. Daethom i'r casgliad fod y polisïau a'r amcangyfrifon cyfrifyddu yn briodol a bod datgeliadau'r datganiadau ariannol yn ddiduedd, yn deg ac yn glir.

- **Ni ddaethom ar draws unrhyw anawsterau sylweddol yn ystod yr archwiliad.**
- **Ni wnaethom drafod na gohebu â rheolwyr am unrhyw faterion sylweddol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
- **Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n arwyddocaol i'r gwaith o oruchwylio'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
- **Ni wnaethom nodi unrhyw wendidau perthnasol yn eich rheolaethau mewnol.**
- **Nid oes unrhyw faterion eraill y mae'n ofynnol iddynt, yn ôl safonau archwilio, gael eu cyfleu i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu.**

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2018-19

13 Amlinellir yr argymhellion sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol yn Atodiad 3. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol arnynt yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf. Os bydd unrhyw gamau gweithredu yn weddill, byddwn yn parhau i fonitro cynnydd ac yn adrodd arno yn ein hadroddiad y flwyddyn nesaf.

Annibyniaeth a gwrthrychedd

14 Fel rhan o'r broses derfynol, mae'n ofynnol i ni roi sylwadau i chi ynghylch ein hannibyniaeth.

15 Rydym wedi cydymffurfio â safonau moesegol ac, yn ein barn broffesiynol, rydym yn annibynnol ac ni chaiff ein gwrthrychedd ei beryglu. Nid oes unrhyw gydberthnasau rhwng Swyddfa Archwilio Cymru / Deloitte LLP a Chyngor Sir Ynys Môn sy'n effeithio ar ein gwrthrychedd na'n hannibyniaeth yn ein barn ni.

Atodiad 1

Llythyr Drafft o GynrychiolaethSylwadau Terfynol

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd

CF11 9LJ

10 Medi 2019

Sylwadau ar ddatganiadau ariannol 2018-19

Darperir y llythyr hwn mewn perthynas â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019 er mwyn mynegi barn ar ba mor wir a theg ydynt ac i ba raddau y maent wedi'u paratoi'n briodol.

Rydym yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl cynnal ymchwiliadau a oedd yn ddigonol yn ein barn ni, y gallwn wneud y sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau rheolwyr

Cyfrifoldebau

Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau o ran y canlynol:

- Paratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol; yn arbennig, mae'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun gwir a theg yn unol â hynny.
- Cynllunio, gweithredu, cynnal ac adolygu trefniadau rheolaeth fewnol er mwyn atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a roddwyd

Rydym wedi rhoi'r canlynol i chi:

- Mynediad llawn i'r canlynol:
  - yr holl wybodaeth rydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r broses o baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
  - gwybodaeth ychwanegol y gwnaethoch ofyn amdano gennym at ddiben yr archwiliad; a
  - mynediad anghyfyngedig i staff yr oedd angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt, yn eich barn chi.
- Canlyniadau ein hasesiad o'r risg y gall y datganiadau ariannol fod wedi eu cam-ddatgan mewn modd perthnasol o ganlyniad i dwyll.
- Ein gwybodaeth am dwyll neu dwyll a amheuir yr ydym yn ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Gyngor Sir Ynys Môn ac yn ymwneud â:

– rheolwyr;

– cyflogeion sydd â rolau pwysig yng nghyd-destun rheolaeth fewnol; neu

eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.

– ein gwybodaeth am unrhyw honiadau o dwyll, neu dwyll a amheuir, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a roddwyd i ni gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill.

- Ein gwybodaeth am bob achos hysbys neu achos a amheuir o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol.
- Manylion yr holl bartïon cysylltiedig a'r holl gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig rydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau ar y datganiadau ariannol

Cofnodwyd pob trafodyn, ased a rhwymedigaeth yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i wneud amcangyfrifon cyfrifyddu, gan gynnwys y rheini a fesurwyd ar werth teg, yn rhesymol.

Cyfrifwyd yn briodol am gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig ac fe'u datgelwyd yn briodol.

Addaswyd ar gyfer pob digwyddiad neu datgelwyd pob digwyddiad a ddigwyddodd ar ôl y dyddiad adrodd y mae angen ei addasu neu ei ddatgelu.

Datgelwyd pob achos gwirioneddol neu bosibl hysbys o ymgyfreitha a hawliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol i'r archwilydd, a chyfrifwyd amdanynt a'u datgelu yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol.

Mae ' r holl gyngor cyfreithiol a ddarperir gan Burges Salmon LLP yn ymwneud â Phrosiect Wylfa Newydd, ac nid oes unrhyw hawliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi ' r datganiadau ariannol.

Mae ' r holl gyngor cyfreithiol a ddarperir gan Geldards LLP yn ymwneud â hawliadau cyflog cyfartal yn erbyn y Cyngor, sydd wedi ' u cydnabod a ' u cyfrifo ' n briodol yn unol â ' r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Mae ' r datganiadau ariannol yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a nodwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unigol ac yn gyfanredol, i ' r datganiadau ariannol a gymerir yn eu cyfanrwydd.

Cadarnhawn y canlynol: nodwyd pob cynllun a buddiant ymddeol, gan gynnwys y DU, wedi'i ariannu neu heb ei ariannu, wedi'i gymeradwyo neu heb ei gymeradwyo, cytundebol neu ymhlyg a rhoddwyd cyfrif priodol amdanynt; nodwyd pob setliad a chwtogiad a rhoddwyd cyfrif priodol amdanynt; dygwyd pob digwyddiad sy'n ymwneud â phennu rhwymedigaethau pensiwn at sylw'r actiwari; mae'r tybiaethau actiwaraidd sy'n sail i brisiad rhwymedigaethau'r cynllun (gan gynnwys y gyfradd ddisgownt a ddefnyddiwyd) yn unol ag amcangyfrifon gorau'r rheolwyr o'r digwyddiadau yn y dyfodol a wnaiff effeithio ar fuddiannau ymddeol ac maent yn gyson â'r hyn a wyddwn am y Cyngor; mae cyfrifiadau'r

actiwari yn seiliedig ar ddata aelodau cyflawn a chyfredol i'r graddau y bo'n briodol o ran y fethodoleg a fabwysiadwyd; ac mae'r symiau sydd wedi'u cynnwys yn y datganiadau ariannol sy'n deillio o waith yr actiwari yn briodol.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Cydnabyddwn fod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi eu trafod â ni.

Cydnabyddwn ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol gwir a theg yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Gyngor Sir Ynys Môn ar XX Medi 2019.

Rydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd yr holl gamau y dylem fod wedi'u cymryd i sicrhau ein bod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod y wybodaeth honno wedi'i throsglwyddo i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych yn ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan: ……………………………………	Llofnodwyd gan: …………………………………
Pennaeth Cyllid	Cynghorydd
Cyngor Sir Ynys Môn	Cadeirydd
	Cyngor Sir Ynys Môn
Dyddiad: ……………………………………..……	Dyddiad: ……………..…………………………

Atodiad 2

Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Adroddiad ar yr archwiliad o'r datganiadau ariannol

Barn

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31/3/2019 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol aelodau Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod, y Datganiad Symud ar y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisïau cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Yn fy marn i mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol **Cyngor Sir Ynys Môn** at 31/3/2019 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (UK)). Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol. Rwy'n annibynnol o'r cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol y mae'r Safonau Archwilio Rhyngwladol y DU yn ei gwneud yn ofynnol i mi gyflwyno adroddiad i chi arnynt ble:

- nid yw'r defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol; neu
- nid yw'r swyddog ariannol cyfrifol wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd perthnasol a nodwyd a all fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r cyngor i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Y swyddog ariannol cyfrifol sy’n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn ddiweddarach yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall er mwyn nodi anghysonderau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel petai'n berthnasol anghywir ar sail yr wybodaeth a gefais wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysonderau perthnasol ymddangosiadol, ystyriaf y goblygiadau ar gyfer fy adroddiad.

Adroddiad ar ofynion eraill

Barn am faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19;
- mae'r wybodaeth a roddwyd yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu wedi'i baratoi yn unol â chanllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni’r wybodaeth a’r ddealltwriaeth am y cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na’r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau’r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon [a nodir ar dudalennau ... i ...], y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg, ac am ba bynnag reolaeth fewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog ariannol cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall.

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r cyngor i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni thybir nad yw'n briodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Anthony J Barrett	24 Heol y Gadeirlan
Tros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru	Caerdydd
Dyddiad:	CF11 9LJ

Atodiad 3

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2018-19

Gwnaethom amlinellu'r holl argymhellion yn deillio o'n harchwiliad ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf, gan gynnwys unrhyw faterion sy'n weddill yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf

Mater yn codi 1 – ResourceLink – Paramedrau cyfrinair	
Canfyddiadau	Nodwyd y gwendidau canlynol gyda pharamedrau ' r cyfrinair ar y rhaglen ResourceLink: -Hyd y cyfrinair lleiaf = 4 nod (arfer dda = 8) -Hanes cyfrinair = heb ei osod (arfer dda = lleiafswm 5 wedi ' i gofio) -Terfyn cyfrinair = heb ei osod (arfer da = uchafswm 90 diwrnod) -Trothwy cloi = 4 (arfer dda = uchafswm 5 ymgais) -Hyd cloi = heb ei osod (arfer dda = 24 awr/ailosod gweinyddwr). Yn gyfanredol mae hyn yn golygu y gall defnyddwyr ddewis cyfrineiriau syml, hawdd eu dyfalu, a fyddai ' n gwrthddweud polisi diogelwch y Cyngor ac yn cynyddu'r risg y gellid cael mynediad i'w cyfrifon yn amhriodol. Nodwyd y gwendidau canlynol gyda pharamedrau ' r cyfrinair ar barth Windows: -Terfyn cyfrinair = 12 mis (arfer dda = uchafswm 90 diwrnod) -Hyd cloi = 30 munud (arfer da = 24 awr/ailosod gweinyddwr) Nodwyd nad yw ' r gosodiadau canlynol yn cael eu newid o ddiofyn ffatri ac nad ydynt yn cael eu gorfodi ar gronfa ddata Oracle sy ' n cefnogi ResourceLink: -Hyd lleiaf -Hanes cyfrinair -Cyfrinair yn dod i ben -Cymhlethdod Hefyd, mae ' r cyfnod cloi allan wedi ' i osod i 1 munud, nad yw ' n unol ag arferion da ' r diwydiant. Mae diffyg rheolaethau cyfrinair cryf yn cynyddu bregusrwydd y system tuag at ymosodiadau grym a phartïon diawdurdod yn cael mynediad i ' r systemau. Dylid diogelu cronfeydd data yn arbennig o ystyried eu natur a gallu defnyddwyr i drin y data yn uniongyrchol. Yn ogystal, gyda ' r ddeddfwriaeth GDPR, dylai pob cais sy ' n dal data personol fod â pharamedrau cyfrinair caeth i sicrhau na chollir unrhyw ddata a allai arwain at gosbau ariannol i ' r Cyngor.
Argymhelliad	Argymhellir bod y paramedrau cyfrinair yn cael eu diwygio i adlewyrchu arfer da.
Blaenoriaeth	Uchel

Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Mae gosodiadau paramedrau cyfrinair gwan yn cynyddu ' r risg o ymosodiadau ' r grym yn sylweddol a gallai arwain at unigolion anawdurdodedig yn cael mynediad amhriodol at ddata cyfrinachol.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	
Ymateb rheolwyr	
Dyddiad gweithredu	

Mater yn codi 2 – mynediad amserol sy ' n pydru.	
Canfyddiadau	Nodwyd mai dim ond ar ôl i un o berchnogion y ceisiadau dderbyn e-bost ' allan o ' r Swyddfa ' o gyfrif e-bost yr ymadawr y dirymwyd mynediad SX3. Ni chyflwynwyd unrhyw gais am docyn nac e-bost i hysbysu gweinyddwyr SX3 o ' r ymadawyr yn ymadael.
Argymhelliad	Argymhellir bod mynediad y rhai sy ' n gadael yn cael ei ddiddymu mewn modd amserol
Blaenoriaeth	Canolig
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Mae gosodiadau paramedrau cyfrinair gwan yn cynyddu ' r risg o ymosodiadau ' r grym yn sylweddol a gallai arwain at unigolion anawdurdodedig yn cael mynediad amhriodol at ddata cyfrinachol.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	
Ymateb rheolwyr	
Dyddiad gweithredu	

Mater yn codi 3 - Trafodion partïon cysylltiedig	
Canfyddiadau	Mae trafodion partïon cysylltiedig hefo'r un gofynion awdurdodi â thrafodion safonol
Argymhelliad	Dylai trafodion partïon cysylltiedig fod â gofynion awdurdodi penodol i ymateb i'r risg gynhenid sy'n bresennol ym mhartïon cysylltiedig.
Blaenoriaeth	Canolig
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Argymhellir y dylai ' r Cyngor adolygu ' r broses awdurdodi ar gyfer trafodion partïon cysylltiedig o ystyried y risg gynhenid sy ' n deillio o natur y math o drafodiad.

Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	
Ymateb rheolwyr	
Dyddiad gweithredu	

Mater yn codi 4 – rheolaethau cyflogres – prosesu taflenni amser	
Canfyddiadau	Nodwyd gennym ar hyn o bryd mai swyddogion y gyflogres sy ' n gyfrifol am wirio a mewnbynnu taflenni amser ar y system gyflogres. Ar ddiwedd pob mis bydd un swyddog cyflogres yn gyfrifol am wirio ' r mewnbwn data i ' r system gyflogres (mae’r tri swyddog yn gwneud hyn yn eu tro). Mae hyn yn golygu y bydd yr aelod o staff sy ' n cwblhau ' r gwirio yn gwirio ' r data a fewnbynnwyd ganddo ef ei hun, ac felly nid oes unrhyw ddyletswyddau wedi ' u gwahanu ' n llwyr.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir y dylai ' r Cyngor gyflwyno dyletswyddau wedi ' u gwahanu ' n llwyr mewn perthynas â phrosesu taflenni amser.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	
Ymateb rheolwyr	
Dyddiad gweithredu	

Mater yn codi 5 - rheolaethau ' r gyflogres	
Canfyddiadau	Nodwyd y gall aelod o staff y gyflogres greu dechreuwr newydd a diweddaru manylion banc yr unigolyn yn ogystal ag aelodau o ' r adran adnoddau dynol fel rhan o’r broses dechreuwyr newydd.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir nad oes gan aelodau staff y gyflogres y gallu i sefydlu dechreuwyr newydd a diweddaru manylion banc yr unigolyn ac mae'r swyddogaethau hyn wedi'u neilltuo i staff adnoddau dynol.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Mae hyn yn lliniaru ' r risg y gellir talu arian parod i weithwyr ffug.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	
Ymateb rheolwyr	
Dyddiad gweithredu	

Atodiad 4

Argymhellion yn codi o’n gwaith archwilio ariannol 2017-18

Rydym yn nodi’r holl argymhellion sy’n codi o’n harchwiliad yn 2017-18, gydag ymateb y rheolwyr iddynt. Rydym wedi dilyn rhain i fyny yn archwiliad 2018-19 ac wedi cofnodi’r canlyniadau isod.

Systemau lluosog – Cyfrineiriau	
Canfyddiadau	Nodwyd nifer o wendidau gyda pharamedrau'r cyfrinair ar raglen a basdata ResourceLink: **<u>Rhaglen ResourceLink</u>** Nodwyd y gwendidau canlynol gyda pharamedrau’r cyfrinair ar raglen ResourceLink: -Hyd y cyfrinair lleiaf = 7 nod; -Hanes cyfrinair = heb ei osod; -Terfyn cyfrinair = heb ei osod; -Trothwy cloi = heb ei osod; a -Hyd cloi = heb ei osod. Yn gyfanredol mae hyn yn golygu y gall defnyddwyr ddewis cyfrineiriau syml, hawdd eu dyfalu, a fyddai ' n gwrthddweud polisi diogelwch y Cyngor ac yn cynyddu'r risg y gellid cael mynediad i’w cyfrifon yn amhriodol. **<u>Basdata ResourceLink Oracle</u>** Nodwyd y gwendidau canlynol gyda pharamedrau’r cyfrinair ar fasdata ResourceLink Oracle: -Hyd y cyfrinair lleiaf = heb ei orfodi; -Hanes cyfrinair = diderfyn; -Terfyn cyfrinair = diderfyn; -Cymhlethdod cyfrinair – heb ei orfodi; -Trothwy cloi = 10 ymgais; a -Hyd cloi = 1 munud. Mae diffyg rheolaethau cyfrinair cryf yn cynyddu bregusrwydd y system tuag at ymosodiadau grym ac, o ganlyniad, yn cynyddu’r risg gallai partïon diawdurdod cael mynediad i'r systemau neu’r data. Dylid diogelu basdata yn arbennig o ystyried eu natur a gallu defnyddwyr i drin y data yn uniongyrchol.

	Yn ogystal, gyda ' r ddeddfwriaeth GDPR, dylai pob cais sy ' n dal data personol fod â pharamedrau cyfrinair caeth i sicrhau na chollir unrhyw ddata a allai arwain at gosbau ariannol i ' r Cyngor.
Blaenoriaeth	Uchel
Argymhelliad	Fe gydnabyddir fod rheolwyr eisoes wedi cymryd camau i alinio'r holl systemau hefo gosodiadau cyfrineiriau Windows AD ac adolygu'r polisi cyfrinair yn unol â chanllawiau NSCS. Bydd hyn yn arwain at gynyddu'r terfyn cyfrinair o 1 mis i 12 mis a hyd y cyfrinair o 7 nod i 9 nod. Fodd bynnag, rydym yn argymell gweithredu hyd y cyfrinair lleiaf o 12 nod a gweithredu rheolaethau monitro er mwyn sicrhau fod cyfrifon defnyddwyr yn cael eu cadw'n ddiogel rhan mynediad anawdurdodedig. Mae'r rheolaethau monitor yn cynnwys: i) Monitro logio i mewn er mwyn darganfod defnydd anghyffredin; ii) Hysbysu defnyddwyr hefo manylion ceisiadau logio mewn, llwyddiannus ac aflwyddiannus; dylent adrodd ar y rhai nad ydynt yn gyfrifol amdanynt.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd gwneud y mwyaf o'r rheolaethau sy'n bodoli dros dilysrwydd i systemau yn lleihau'r risg o fynediad diawdurdodedig i ddata.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Gwrthodwyd
Ymateb rheolwyr	Noder canllawiau NCSC petai gyfrineiriau'n rhy hir bydd defnyddwyr yn fwy tebygol o'u sgwennu i lawr. Mae 9 nod yn cynnig gwell diogelwch dros y 7 blaenorol ond mae hefyd yn lleihau'r tebygrwydd o ddefnyddwyr yn sgwennu'r cyfrineiriau i lawr, sydd yn erbyn ein Polisi Diogelwch TG. Mae ein system Atal a Chanfod Ymyrraeth yn monitro'r rhwydwaith yn erbyn traffig a allai fod yn faleisus a/neu gweithrediadau, mae sawl ymgais logio mewn aflwyddiannus i Gyfarwyddiadur Gweithredol yn un o'r paramedrau yma. Mae ein polisi logio mewn parth yn gorfodi cloir cyfrif ar ôl 3 ymgais aflwyddiannus, pryd hynny byddai rhaid i'r defnyddiwr gysylltu â Desg Gymorth TG i wneud cais i agor eu cyfrif. Nid ydym yn ystyried byddai'n briodol i e-bostio defnyddwyr bob tro byddai eu cyfrif wedi logio mewn iddo'n llwyddiannus, er byddwn yn ymchwilio'r posibilrwydd o'u hysbysu o ymgais logio mewn aflwyddiannus. Dim ond yn ddiweddar gweithredwyd y newidiadau a nodwyd gan yr archwiliwr; cynhelir adolygiad ymhen 6 mis.
Dyddiad gweithredu	D/B
Dilynol	Rydym wedi codi argymhelliad diwygiedig mewn perthynas a'n canfyddiadau yn 2018/19.

Mater yn codi 1 - Rheoli'r Gyflogres	
Canfyddiadau	Fel rhan o'r ymarfer idechreuwyr newydd gwnaethom nodi y gall aelod o staff y gyflogres greu ddechreuwyr newydd a diweddaru manylion banc yr unigolyn yn ogystal ag aelodau o'r adran adnoddau dynol.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir na ddylai aelodau o staff y Gyflogres allu sefydlu ddechreuwyr newydd na diweddaru manylion banc yr unigolyn gan mai swyddogaethau staff adnoddau dynol yw'r rhain.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Mae hyn yn lleihau'r risg o dalu arian parod i gyflogeion ffug.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Derbyniwyd
Ymateb rheolwyr	Bydd y broses sy'n ymwneud â ddechreuwyr newydd a thaflenni amser yn newid yn sylweddol wrth i ni barhau i gyflwyno'r gwelliannau i System Adnoddau Dynol/Cyflogres Northgate. Bydd pob ddechreuwr newydd yn cael ei brosesu gan Adnoddau Dynol (drwy'r swyddogaeth recriwtio ar y we). Caiff lefelau mynediad aelodau o staff eu hadolygu a'u diwygio fel sy'n berthnasol unwaith y bydd y broses wedi'i chwblhau.
Dyddiad gweithredu	Rhagfyr 2018
Dilynol	Argymhelliad i ' w ail-godi – mater yn dal i ddigwydd.

Mater yn codi 2 - Cysoniadau Banc	
Canfyddiadau	Wrth i ni fynd drwy broses busnes y trysorlys gwnaethom nodi na chafodd cysoniadau banc misol eu cynnal yn y Cyngor ers mis Awst 2017.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir y dylai cysoniadau banc gael eu cynnal bob mis.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd hyn yn lliniaru'r risg o gamddyrannu arian parod ac yn gwella amseroldeb nodi materion gyda balansau arian parod.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Derbyniwyd
Ymateb rheolwyr	Bydd newidiadau i'r system o reoli arian parod yn arwain at fwy o awtomeiddio a symleiddio prosesau a fydd yn helpu i sicrhau bod cysoniadau banc yn cael eu cwblhau'n fwy amserol.
Dyddiad gweithredu	Medi 2018

Dilynol	Wrth inni gerdded drwy ' r hyn a nodwyd, gwelsom fod y cysoniad banc ar gyfer Rhagfyr 2018 wedi ei cwplhau. Argymhelliad wedi cau.

Mater yn codi 3 – Cysoniad Budd-dal Tai	
Canfyddiadau	Nodwyd na chydnabuwyd 900k refeniw o'r system SX3 budd-dal tai dros dair blynedd oherwydd nad oedd unrhyw gysoni'n digwydd rhwng y system SX3 a chod cyfriflyfr cyffredinol y system gyllid.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir bod cysoniad rhwng SX3 a'r system gyllid yn cael eu paratoi a'u hadolygu yn fisol.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Mae'r Cyngor yn cydnabod yr holl refeniw sy'n ddyledus.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Derbyniwyd gan y Tim Rheoli
Ymateb rheolwyr	Bydd cysoni yn dechrau nawr yn rheolaidd
Dyddiad gweithredu	Medi 2018
Dilynol	Cau’r argymhelliad. Mae cysoniadau ' n digwydd yn rheolaidd.

Mater yn codi 4 - Rheoli'r Gyflogres – Prosesu Taflenni Amser	
Canfyddiadau	Gwnaethom nodi bod holl swyddogion y Gyflogres yn gyfrifol am wirio a mewnbynnu taflenni amser i system y gyflogres ar hyn o bryd. Ddiwedd pob mis, bydd un o swyddogion y Gyflogres yn gyfrifol am wirio'r data a fewnbynnwyd i system y gyflogres (mae'r tri swyddog yn cyflawni'r rôl hon yn eu tro). Mae hyn yn golygu y bydd yr aelod o staff sy'n gwneud y gwaith gwirio yn gwirio'r data a fewnbynnwyd ganddo ef ei hun, ac felly ni wahenir dyletswyddau'n llawn
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir y dylai'r cyngor wahanu dyletswyddau'n llawn mewn perthynas â phrosesu taflenni amser.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd y Cyngor yn lliniaru’r risg y caiff oriau amser twyllodrus eu talu.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Derbyniwyd yn rhannol
Ymateb rheolwyr	Gwahenir dyletswyddau gyda Chynorthwywyr y Gyflogres yn mewnbynnu'r taflenni amser. Yna mae Swyddog y Gyflogres sy'n berthnasol i'r gyflogres honno

	yn eu gwirio a'u prosesu. Hefyd, pan fydd prosiect gwella Adnoddau Dynol/Cyflogres Northgate wedi'i weithredu, caiff y gweithdrefnau a'r broses wahanu eu gwella ymhellach. Er enghraifft, bydd y rhan fwyaf o gyflogeion yn mewnbynnu eu taflenni amser eu hunain, a awdurdodir gan eu rheolwr. Bydd hyn yn rhyddhau amser swyddogion y gyflogres i wirio ac archwilio adroddiad eithrio.
Dyddiad gweithredu	Rhagfyr 2018
Dilynol	Argymhelliad i ' w ail-godi – mater yn dal i ddigwydd.

Mater yn codi 5 – Rheolaethau Ailbrisio – Adolygu Postiadau Ailbrisiadau	
Canfyddiadau	Nodwyd bod postio'r newid yng ngwerth teg yr asedau i'r gronfa ailbrisio wrth gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wedi'i wneud yn anghywir.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir y dylai adolygiad ar wahân gael ei gynnal o bostiadau symudiadau ailbrisio i'r cronfeydd wrth gefn.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd y Cyngor yn lliniaru'r risg o bostiadau anghywir i'r gronfa ailbrisio wrth gefn.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Derbyniwyd
Ymateb rheolwyr	Cafodd y daflen waith ailbrisio ei hadolygu ond fe'i hadolygir yn agosach gan gynnwys archwilio pob fformiwla.
Dyddiad gweithredu	Ar gyfer cyfrifon 2018/19
Dilynol	Ni nodwyd unrhyw faterion fel rhan o ' n profion. Cau'r argymhelliad.

Mater yn codi 6 – Trafodion Partïon Cysylltiedig	
Canfyddiadau	Nodwyd gennym na ddatgelwyd nifer o drafodion partïon cysylltiedig yn y fersiwn cychwynnol a gyflwynwyd i'r archwiliad. At hynny, adroddwyd yn anghywir am rai ffigurau cysylltiedig.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir bod y rheolwyr yn adolygu'r datgeliad, a'r cyfriflyfr partïon cysylltiedig.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd y Cyngor yn datgelu ei drafodion partïon cysylltiedig yn briodol.

Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Derbyniwyd
Ymateb rheolwyr	Bydd arolwg o’r partïon cysylltiedig yn mynd ymlaen yn ystod 2018/19 a bydd yn cael ei gysoni i’r lejer er mwyn cael adrodd yn gywir.
Dyddiad gweithredu	Mawrth 2019
Dilynol	Nodwyd gennym fel rhan o ' n profion archwilio na ddatgelwyd nifer o drafodion partïon cysylltiedig yn y datganiadau ariannol. Argymhelliad wedi ' i ail-godi.

Mater yn codi 7 – Casglu rhent	
Canfyddiadau	Nodwyd gennym nad oedd y cynnydd mewn rhent yn cael ei weithredu'n llawn o fewn y system dai. Nodom y dylai un eiddo fod wedi cael codiad rhent i £99.13. Fodd bynnag, cawsom dystiolaeth fod y rhent wedi'i gofnodi fel £92.34.
Blaenoriaeth	Canolig
Argymhelliad	Argymhellir bod y Cyngor yn trosglwyddo'r cynnydd llawn yn y rhent, gan weithredu system adolygu sy'n cadarnhau bod yr holl godiadau rhent wedi'u rhoi ar waith.
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bydd y Cyngor yn cynyddu lefel yr incwm o'i stoc tai.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	
Ymateb rheolwyr	
Dyddiad gweithredu	

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600
Textphone.: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales
Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru
Gwefan: www.archwilio.cymru